

ΣΑΪΜΟΝ ΒΑΝ ΜΠΟΪ

η ψευδαισθηση
της μοναξιάς

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΟΥΡΑΝΙΑ

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΣΑΪΜΟΝ ΒΑΝ ΜΠΟΪ

Η ψευδαίσθηση της μοναξιάς

μυθιστόρημα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ουρανία Παπακωνσταντοπούλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 464

Σάιμον Βαν Μπού, *Η ψευδαίσθηση της μοναξιάς*

Simon Van Booy, *The Illusion of Separateness*

Μετάφραση: Ουρανία Παπακωνσταντοπούλου

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια-Διορθώσεις: Μαρίνα Κολιτσοπούλου

Σελιδοποίηση: Ρεβέκκα Βιτσαξάκη

Φιλμ-Μοντάζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright© Simon Van Booy, 2013

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2013

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις

HarperCollins, Νέα Υόρκη, 2013

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούλιος 2019

ΚΕΤ 8410 ΚΕΠ 376/19

ISBN 978-960-16-6347-0

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΥΡΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΘ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στον Luke και στην Christina

*Βρισκόμαστε εδώ για να ξυπνήσουμε
από την ψευδαίσθηση της μοναξιάς μας.*

TIK NAT XAN, βουδιστής μοναχός

I

Η ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΚΑΙ ΜΟΝΟ ήταν πηγή παρηγοριάς. Πίστευαν πως μπορούσε να κάνει τα πάντα, πως τους προστάτευε.

Άκουγε τα προβλήματα τους χωρίς να μιλά.

Εκτελούσε τα καθήκοντά του την ώρα που κοιμόνταν, τη μόνη ώρα που μπορούσε να αναλογιστεί τη ζωή του, σαν ένα παιδί που στέκεται μπροστά στη θάλασσα. Ξυπνούσε πάντα με το πρώτο φως της μέρας, γέμιζε τον κουβά του κι ύστερα πέρναγε τους διαδρόμους με πευκοσάπουνο και ζεστό νερό. Τα δάχτυλά του είχαν βγάλει κάλους στα σημεία που έσφιγγαν το χερούλι. Ο κουβάς ήταν γαλάζιος και σχεδόν ασήκωτος όταν ήταν γεμάτος. Το νερό βρόμιζε γρήγορα, αλλά δεν τον ένοιαζε. Όταν τέλειωνε, ακουμπούσε τη σφουγγαρίστρα του στον τοίχο κι έβγαινε στον κήπο.

Καμιά φορά πήγαινε με το αυτοκίνητο μέχρι την προκουμαία της Σάντα Μόνικα. Ήταν κάτι που το έκανε πάντα μόνος.

Πριν από πολλά χρόνια εκεί ακριβώς είχε κάνει πρόταση γάμου σε μια γυναίκα.

Είχε ομίχλη επειδή ήταν νωρίς και η ζωή τους χιζόταν γύρω τους. Άκουγαν τα κύματα να σκάνε, αλλά δεν έβλεπαν τίποτα.

Εκείνο τον καιρό ο Μαρτέν ήταν φούρναρης στο Café Parisienne. Είχε μουστάκι και ξυπνούσε απ' τα χαράματα. Εκείνη ήταν ηθοποιός· ένα πρωί μπήκε στο μαγαζί για καφέ και από τότε δεν μπόρεσε ποτέ να φύγει εντελώς.

Θα της άρεσε ο Οίκος Ευγηρίας Αστροφεγγιά. Οι περισσότεροι ένοικοι προέρχονται από τον κόσμο του θεάματος. Κατεβαίνουν για το πρωινό φορώντας ρόμπες με κεντημένα στο τσεπάκι τα αρχικά τους. Τον αποκαλούν μεσιέ Μαρτέν λόγω της γαλλικής του προφοράς. Μετά το δείπνο κάθονται γύρω από ένα πιάνο και αναπολούν τη ζωή τους. Γνώριζαν τους ίδιους ανθρώπους, αλλά έχουν διαφορετικές ιστορίες. Η συχνότητα με την οποία κάθε ένοικος δέχεται επισκέπτες υποδηλώνει και το κύρος του στο καλλιτεχνικό στερέωμα.

Πολλές φορές και τον ίδιο τον Μαρτέν τον περνούν για ένοικο.

Θα ήταν πιο εύκολο για όλους αν ήξεραν πόσων χρονών είναι, αλλά οι συνθήκες της γέννησής του περιβάλλονται από πέπλο μυστηρίου.

Μεγάλωσε στο Παρίσι. Οι γονείς του είχαν φούρνο και ζούσαν ακριβώς αποπάνω, σε τρεις κάμαρες.

Όταν ο Μαρτέν έφτασε σε ηλικία να πάει σχολείο,

οι γονεείς του τον έβαλαν να καθίσει στο τραπέζι της κουζίνας με ένα ποτήρι γάλα και του διηγήθηκαν την ιστορία με τον άνθρωπο που τους έδωσε ένα μωρό.

«Ήταν καλοκαίρι» είπε η μητέρα του. «Είχαμε πόλεμο. Δε θυμάμαι καν το πρόσωπο του άντρα, αλλά ξαφνικά βρέθηκα μ' ένα μωρό στην αγκαλιά. Συνέβησαν όλα τόσο γρήγορα».

Του Μαρτέν τού άρεσε η ιστορία και ζήτησε να μάθει περισσότερα.

«Μια μέρα εκείνη έφερε το παιδί στον φούρνο για να του δώσει κάτι να φάει» είπε ο πατέρας του.

«Σωστά» πρόσθεσε η μητέρα του. «Έτσι γνωριστήκαμε».

Ο πατέρας του στάθηκε μπροστά στο σκοτεινό παράθυρο και εξομολογήθηκε στο είδωλο του γιου του πως περίμεναν χρόνια προτού το επισημοποιήσουν.

Τα δάκρυα της μητέρας του σχημάτισαν μικρούς κύκλους στο τραπεζομάντιλο. Ο Μαρτέν κοίταξε τα χέρια της. Τα νύχια της ήταν λεία, με ελαφρά στρογγυλεμένες άκρες. Τον χάιδεψε στο μάγουλο κι αυτός κοκκίνισε. Με τα μάτια της φαντασίας του είδε τα τραχιά χέρια ενός αγνώστου και ένωσε το βάρος ενός μωρού στη δική του αγκαλιά.

Όταν ρώτησε τι απέγινε το παιδί, αναγκάστηκαν να του πουν την αλήθεια. Ο Μαρτέν στύλωσε το βλέμμα του στο γάλα, μέχρι που τα μάτια του γέμισαν δάκρυα. Η μητέρα του σηκώθηκε από το τραπέζι και

γύρισε με ένα μπουκάλι σιρόπι σοκολάτας. Έριξε λίγο στο ποτήρι του και το ανακάτεψε με ένα μακρύ κουτάλι.

«Η αγάπη μας για σένα» του είπε «θα είναι πάντα πολύ πιο δυνατή από οποιαδήποτε αλήθεια».

Τις νύχτες που ακολούθησαν τον άφησαν να κοιμάται στο κρεβάτι τους, ύστερα όμως του έλειψαν τα παιχνίδια του, του έλειψε η ρουτίνα μέσα στην οποία είχε μάθει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του.

Μερικά χρόνια αργότερα γεννήθηκε η αδελφή του, η Υβέτ.

Όταν η Υβέτ έκλεισε τα έξι και ο Μαρτέν έμπαινε στην εφηβεία, έκλεισαν τον φούρνο και άφησαν το Παρίσι για να μετοικήσουν στην Καλιφόρνια.

Ο Μαρτέν δεν κατάλαβε ποτέ εντελώς για ποιο λόγο καθυστέρησαν τόσο να καταθέσουν την αίτηση υιοθεσίας. Αργότερα, πρωτοετής πια σε ένα μικρό κολέγιο του Σικάγο, εκεί που κάπνιζε στο κρεβάτι πλάι σε μια ερωμένη, η αυλαία σηκώθηκε.

Χιόνιζε. Παρήγγειλαν κινέζικο. Σε λίγο στην τηλεόραση θα άρχιζε μια ενδιαφέρουσα ταινία. Καθώς ο Μαρτέν άπλωσε το χέρι του να τινάξει τη στάχτη στο τασάκι, το σεντόνι τραβήχτηκε αποκαλύπτοντας το σώμα του. Τα πόδια του ήταν υπερβολικά μυώδη. Η κοπέλα ακούμπησε το μάγουλό της πάνω τους. Της μίλησε για το γυμνάσιο του Γουέστ Χόλλυγουντ – τα στιγμιότυπα του παρελθόντος του ακόμη αναλλοίωτα.

Τον άκουγε με προσοχή και μετά του εξομολογήθηκε την απορία της· το γεγονός που της προκαλούσε περιέργεια ήταν πώς και ο Μαρτέν, σε αντίθεση με τους άλλους Ευρωπαίους, είχε κάνει περιτομή.

Σταμάτησε να πηγαίνει στα μαθήματα.

Διάβαζε, όλο διάβαζε, μέχρι που τα μάτια του θόλωναν.

Ήταν έξω από τη βιβλιοθήκη με το που άνοιγε, και μελετούσε μέχρι που έκλεινε. Όταν η διευθύντρια ανακάλυψε τι έκανε, του παραχώρησε ένα ράφι στο ψυγείο του προσωπικού. Ζητούσε βιβλία που κανένας δεν μπορούσε να προφέρει τους τίτλους τους. Κάθε φωτογραφία ήταν κι ένας καθρέφτης.

Το εξάμηνο έφτασε στο τέλος του κι εκείνος επέστρεψε στο σπίτι του στο Λος Άντζελες.

Οι γονείς του ήξεραν πως κάποια στιγμή θα το μάθαινε, αλλά δεν είχαν να του πουν τίποτα το καινούριο. Τα παιδικά του ρούχα είχαν γαριιάσει υπερβολικά και ήταν σχεδόν για πέταμα.

Πήγαινε στην παραλία με τη μικρή του αδελφή και την έβλεπε να κολυμπάει. Καθόταν στη σκάλα και άκουγε τους δικούς του να βλέπουν τηλεόραση. Έκαναν πολύωρες βόλτες με το αμάξι μέσα στη νύχτα.

Δούλευε στο οικογενειακό καφέ. Πουλούσαν κρουασάν και τάρτες φρούτων μέσα σε κουτιά δεμένα με γαλάζιες και λευκές κορδέλες.

Ένα απόγευμα, όταν είχε πια τελειώσει με τις κατ' οίκον παραδόσεις, ο Μαρτέν γύρισε και βρήκε την είσοδο του καταστήματος κλειδωμένη και τα ρολά κατεβασμένα. Μπήκε από την πίσω πόρτα και, προς έκπληξή του, βρήκε την κουζίνα κατασκοτεινή. Προχώρησε μέχρι τον πάγκο, όταν έξαφνα τα φώτα άναψαν και βρέθηκε σ' ένα δωμάτιο γεμάτο κόσμο που φώναζε «Εκπληξη!».

Όλοι φορούσαν τα καλά τους και στις καρέκλες ήταν δεμένα μπαλόνια. Τον φιλούσαν στο μάγουλο και στο μέτωπο. Ανάμεσά τους ήταν πολλοί από τους πελάτες που γνώριζε χρόνια και κάποιοι από τους άντρες φορούσαν εβραϊκό σκουφάκι. Κάποιος έβαλε μουσική και όλοι άρχισαν να χτυπούν παλαμάκια.

Ο Μαρτέν είχε μείνει άφωνος. «Δεν καταλαβαίνω» είπε. «Συνέβη κάτι;»

«Απλώς σκεφτήκαμε να σου οργανώσουμε κάτι σαν γιορτή ενηλικίωσης» είπε η μητέρα του.

«Συνηθίζεται σε πολλές κουλτούρες» πρόσθεσε ο πατέρας του. «Είναι παράδοση».

Ύστερα απ' αυτό η ιστορία του Μαρτέν επαναλαμβάνανόταν σε κάθε δείπνο στο Μπέβεργλν Χιλς. Ερχόταν κόσμος μόνο και μόνο για να τον γνωρίσουν, να του διηγηθούν τις δικές τους ιστορίες, να του δείξουν φωτογραφίες, να τον πείσουν πως δεν ήταν μόνος – πως δε θα ήταν ποτέ μόνος. Μια μέρα μπήκε μια γυναίκα στο μαγαζί και πήγε και στάθηκε στον πάγκο μπροστά

στον Μαρτέν αμίλητη. Ξαφνικά άρχισε να ξεφωνίζει «Γιε μου! Γιε μου! Γιε μου!».

Οι γονείς του Μαρτέν την πήγαν στο πίσω δωμάτιο και της έβαλαν να πει καυτό τσάι. Μετά ο πατέρας του Μαρτέν την πήγε στο σπίτι της με το αμάξι, όπου η αδελφή της την περίμενε στην είσοδο.

Οι Κυριακές ήταν οι μέρες με την περισσότερη δουλειά.

Ο Μαρτέν σέρβιρε τους πελάτες και διακοσμούσε τούρτες γενεθλίων με ένα κορνέ γεμάτο σαντιγί ή γλάσο. Τον έπιανε ζαλάδα με την ατελείωτη λίστα ονομάτων, καθένα τους μια μικρή φωνούλα· καθένα τους μια πάλλουσα καρδιά, αλλά πιο δυνατό, πιο βαθύ και πιο μόνιμο τώρα μέσα στη σιωπή του.

Είχε ξαναγεννηθεί μέσα στον εφιάλτη της αλήθειας. Η ιστορία των άλλων ήταν εξαρχής δική του ιστορία. Η όλη ιδέα ήταν παραπάνω απ' όσο μπορούσε να αντέξει. Άνθρωποι που κρύβονται στους υπονόμους, γυναίκες που γεννάνε στο σκοτάδι, μέσα στην υγρασία και στις ακαθαρσίες, και μετά πνίγουν τα μωρά τους για να μην προδώσουν τους άλλους με το κλάμα τους.

Οικογένειες κατακερματισμένες, σαν κομματάκια χαρτί σκορπισμένα στον άνεμο.

Όλα έσκαγαν στο πρόσωπό του.

Ο Μαρτέν αποφάσισε να μην ξαναγυρίσει στο κολέγιο, έτσι ο πατέρας του του αποκάλυψε τα μυστικά του

αλευριού, του νερού, της θερμοκρασίας και του χρόνου ψησίματος. Μοιράστηκε μαζί του συνταγές από παμπάλαιες κάρτες με μικροσκοπικά γράμματα. Καμιά φορά έπινε καφέ στα πίσω τραπέζια η Όντρεϊ Χέμπορν μαζί με τη μητέρα του. Γελούσε και κρατούσε την κούπα και με τα δυο της χέρια. Ο Άρθουρ Μίλλερ και η αδελφή του η Τζόαν έρχονταν για τσάι και μαντλέν. Το καφέ ήταν ονομαστό, τα γλυκίσματά του γίνονταν ανάρπαστα και συχνά έκλεινε από τις τρεις το απόγευμα.

Ο Μαρτέν ήταν καλός γιος. Δούλευε σκληρά και φρόντιζε τους γονείς του. Γι' αυτόν δεν υπήρχε τίποτα να συγχωρήσει. Το είπε αυτό στη μητέρα του το 2002, στο νεκροκρέβατό της.

«Η αγάπη μου για σένα» της είπε «θα είναι πάντα πιο δυνατή από οποιαδήποτε αλήθεια».

II

ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΑΝ στην Καλιφόρνια όταν ο Μαρτέν ήταν έφηβος.

Όλα άρχισαν όταν ένας παγκόσμιος οργανισμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων έστειλε τηλεγράφημα στο διαμέρισμά τους στο Παρίσι. Η μητέρα του θα βραβευόταν για τις ηρωικές πράξεις της κατά τη διετία

1943-44. Ο Μαρτέν και η Υβέτ ενθουσιάστηκαν και τράβηξαν φωτογραφίες. Αναρωτιούνταν τι το τόσο γενναίο είχε κάνει, αλλά μετά το βραδινό φαγητό εκείνη έκαψε το γράμμα στον νεροχύτη. Ο πατέρας του Μαρτέν άνοιξε το παράθυρο και πέταξε έξω τα καρβουνιασμένα κομμάτια.

Λίγες εβδομάδες αργότερα έλαβαν ένα αριστείο με το όνομά της γραμμένο με χρυσά ανάγλυφα γράμματα. Μαζί και μια πρόσκληση σε κάποια επίσημη εκδήλωση. Εκείνη δεν έστειλε απάντηση, και τότε ένα βράδυ, την ώρα που έτρωγαν, εμφανίστηκε ένας δικηγόρος. Του είπαν να έρθει μια άλλη φορά, αλλά εκείνος επέμενε.

«Σας είπα, δεν ήμουν στην Αντίσταση» έλεγε και ξανάλεγε η μητέρα του Μαρτέν. «Θα πρέπει να με έχετε μπερδέψει με κάποια άλλη Αν Λιζ».

«Πολύ σωστά» είπε ο πατέρας του. «Δεν ήμασταν καν στο Παρίσι στη διάρκεια του πολέμου. Ο φούρνος είχε κλείσει».

«Μα έχω αποδεικτικά στοιχεία» επέμενε ο δικηγόρος και άνοιξε τον χαρτοφύλακά του.

Τον Μαρτέν και την αδελφή του τους έστειλαν στο δωμάτιό τους. Προσπάθησαν να κρυφακούσουν από την πόρτα, αλλά ήταν αδύνατον να ξεχωρίσουν τις ομιλίες.

Μερικές ώρες αργότερα φόρεσαν τις πιτζάμες τους και πήγαν ακροπατώντας μέχρι την κουζίνα. Η μητέρα

τους ήταν κλαμένη. Ο δικηγόρος είχε βουλιάξει σιωπηλός στην καρέκλα του. Μόλις αντίκρισε τον Μαρτέν και την αδελφή του στην πόρτα, σηκώθηκε να φύγει.

Τους ευχαρίστησε για το γεύμα, κοίταξε ένα γύρω την ξεφλουδισμένη μπογιά, τις γουβιασμένες σανίδες στο πάτωμα, το λευκό κολλαριστό τραπεζομάντιλο και το φτηνό κομμάτι κρέας που του είχαν σερβίρει μαζί με το θολό κρασί που το ήπιε από ευγένεια και μόνο.

«Μαζί με το αριστείο, περιλαμβάνεται και ένα σημαντικό χρηματικό έπαθλο» τους είπε στην πόρτα «που, πολύ φοβάμαι, θα είναι αδύνατον να αρνηθείτε».

Τα μισά χρήματα τα χρησιμοποίησαν για να μεταναστεύσουν και με τα άλλα μισά άνοιξαν το Café Parisienne σε μια συνοικία του Λος Άντζελες που φαινόταν ήσυχη και φιλική το 1955.

Το καφέ εξακολούθει να λειτουργεί και σήμερα, υπό τη διεύθυνση της αδελφής του Μαρτέν, της Υβέτ. Οι τακτικοί θαμώνες λένε *bonjour* και *merci*, αλλά μέχρι εκεί φτάνουν τα γαλλικά τους. Οι τοίχοι είναι γεμάτοι με υπογεγραμμένες φωτογραφίες και χρυσουγεννιάτικες κάρτες χρόνων. Οι τουρίστες βγάζουν φωτογραφίες με τα κινητά τους τηλέφωνα. Η Υβέτ βάζει στο ραδιόφωνο μουσική τζαζ και οι δικτυωτές κουρτίνες της μητέρας του κρέμονται ακόμη στο παράθυρο. Το κουδουνάκι πάνω από την πόρτα είναι από το

παλιό τους μαγαζί στο Παρίσι, που έγινε διανυκτερεύον πλυντήριο ρούχων.

Ο Μαρτέν επισκέπτεται την αδελφή του κάθε εβδομάδα. Καμιά φορά βγαίνουν βόλτα στο τετράγωνο ή κάθονται να τσιμπήσουν κάτι. Πάντοτε φεύγει με ένα κέικ το οποίο ακουμπά στο πίσω κάθισμα του στείσον βάγκον του.

Στην επιστροφή για το σπίτι περνάει από μια μεγάλη λεωφόρο με πολλά φώτα. Καμιά φορά οι οδηγοί από τα διπλανά αυτοκίνητα γυρνούν και τον κοιτάζουν. Όταν τους χαμογελά, εκείνοι αποστρέφουν το βλέμμα τους. Αλλά του Μαρτέν τού αρέσει να σκέφτεται πως κουβαλούν το χαμόγελό του μαζί τους για τα επόμενα τετράγωνα – πως ακόμη και η μικρότερη χειρονομία είναι κάτι το μεγαλειώδες.

Εδώ και πάρα πολύ καιρό σκέφτεται πως οποιοσδήποτε άνθρωπος στον κόσμο θα μπορούσε να είναι η μητέρα του, ο πατέρας του, ο αδελφός του ή η αδελφή του.

Αυτό το συνειδητοποίησε από πολύ νωρίς και συνειδητοποίησε επίσης πως ό,τι οι άνθρωποι θεωρούν ζωή τους δεν είναι παρά οι συνθήκες της. Η αλήθεια είναι πιο κοντινή από τη σκέψη και βρίσκεται κρυμμένη μέσα σε όσα ήδη γνωρίζουμε.